

Особливості судово-медичної експертизи у разі мінно-вибухових поранень під час повномасштабного вторгнення росії в Україну

Валерія Груздова

волонтерка-екологиня, Всеукраїнська наукова Ліга, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-4995-1009>, e-mail: mega_valeriya1401@ukr.net

Ювіта Колошко

викладачка, НУЦЗУ, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6806-6538>, e-mail: yuvita.75@ukr.net

Розглянуто особливості проведення судово-медичної експертизи в разі мінно-вибухових поранень. Зазначено характерні ознаки мінно-вибухових травм, включно з уламковими пораненнями, опіками, баротравмами, та виклики, з якими стикаються судово-медичні експерти в умовах війни. Проаналізовано специфіку документування ушкоджень, взаємодії з іншими службами, а також важливість підтримки психологічного здоров'я експертів. Розглянуто перспективи розвитку судово-медичної експертизи, зокрема створення спеціалізованих центрів і міжнародної співпраці у цій сфері.

Ключові слова: *судова експертиза; воєнний конфлікт; збереження доказів; тимчасово окуповані території; етика; технології; співпраця, розвиток, криміналістика, моніторинг.*

Peculiarities of Forensic Medical Examination in Case of Landmine Injuries During the Full-Scale Russian Invasion of Ukraine

Valeriya Gruzdova, Yuvita Koloshko

The paper considers peculiarities of forensic medical examination in the case of landmine injuries. Characteristic features of landmine injuries, including fragmentation wounds, burns, barotrauma, and challenges faced by forensic experts during war are outlined. The specifics of documenting injuries, interaction with other services, and the importance of maintaining the psychological health of forensic experts are analyzed. The authors consider the prospects for forensic medicine development, including the establishment of specialized centers and international cooperation in this area.

Keywords: *forensic examination; military conflict; preservation of evidence; temporarily occupied territories; ethics; technologies; cooperation, development, criminalistics, monitoring.*

Судово-медична експертиза відіграє ключову роль у розслідуванні кримінальних справ, зокрема, з визначення причин смерті або важких тілесних ушкоджень. В умовах війни, коли масово фіксують випадки мінно-вибухових поранень, судово-медичні експерти опиняються перед новими викликами. Повномасштабне вторгнення росії

в Україну в 2022 році створило нові умови для роботи судово-медичних експертів, які зіткнулися з необхідністю ретельного дослідження наслідків мінно-вибухових поранень, що стали повсякденною реальністю на полі бою та серед цивільного населення. Цю статтю присвячено аналізуванню особливостей судово-медичної експертизи

у разі таких поранень з урахуванням специфіки воєнного часу.

Судово-медична експертиза у воєнний час набуває особливого значення, оскільки дає змогу не лише визначити причину смерті, а й документувати воєнні злочини, які можуть бути розглянуті у міжнародних судових процесах. Випадки мінно-вибухових поранень під час вторгнення росії мають комплексний характер включно з аналізуванням поранень, спричинених різними видами мін та вибухових пристроїв [1]. Це ускладнює роботу експертів, які мають ураховувати не лише характер ушкоджень, а й особливості використаних вибухових речовин та їх вплив на тіло жертви.

Мінно-вибухові поранення відрізняються від інших видів бойових поранень своєю складністю та варіативністю. Це можуть бути уламкові поранення, опіки, баротравми та ушкодження, спричинені вибуховою хвилею. Мінні та вибухові пристрої, застосовувані під час вторгнення, мають різні механізми дії, що впливає на характер отриманих травм [1]. Наприклад, фугасні міни здатні спричинити масштабні руйнування кінцівок, що часто призводить до ампутацій. Уламкові міни спричиняють множинні поранення різних частин тіла, що ускладнює їх діагностику та лікування.

Під час проведення судово-медичної експертизи у випадках мінно-вибухових поранень важливо враховувати, що такі травми можуть супроводжуватися значними руйнуваннями м'яких тканин, кісток, внутрішніх органів, це ускладнює ідентифікацію тіл загиблих. Це особливо актуально в умовах війни, коли багато тіл довго залишаються на полі бою та зазнають додаткових ушкоджень через погані погодні умови або повторні атаки.

В умовах повномасштабної війни, коли ресурси можуть бути обмеженими, судово-медичні експерти стикаються з багатьма труднощами. Основні виклики:

- швидкість проведення експертизи. У воєнний час часто необхідно швидко проводити експертизи для опе-

ративного розслідування, що може призводити до упущення важливих деталей. Однак за мінно-вибухових поранень кожен елемент важливий, тому необхідно зберігати баланс між швидкістю та якістю;

- документування ушкоджень. Оскільки багато випадків мінно-вибухових поранень мають судову перспективу, важливо детально документувати всі визначені ушкодження [2]. Можна використовувати фотографування, детальний опис та, за можливості, збереження зразків для подальшого аналізу. Результати експертизи можуть стати доказами у міжнародних судах, тому документування має бути бездоганим;
- взаємодія з іншими службами. Часто експерти працюють у тісній взаємодії з військовими, правоохоронними органами та міжнародними експертами. Це вимагає координації та чіткого розподілу обов'язків, що допомагає уникнути втрати інформації та пришвидшити процес розслідування;
- психологічні аспекти. Судово-медичні експерти, які працюють у зонах бойових дій, часто стикаються з надзвичайним психологічним тиском. Постійне зіткнення з наслідками насильства та смертю може призвести до професійного вигорання. Підтримка психологічного здоров'я експертів — важлива умова забезпечення високої якості їхньої роботи [3].

Одним із основних викликів для судово-медичних експертів є необхідність адаптації до нових умов війни, зокрема до появи нових видів мін та вибухових пристроїв, що можуть бути застосовані агресором. Це вимагає постійного навчання та підвищення кваліфікації експертів, а також оновлення технічного оснащення [4].

Перспективи розвитку судово-медичної експертизи у сфері мінно-вибухових поранень містять створення спеціалізованих лабораторій та центрів, де експерти могли б

проводити комплексні дослідження вибухових пристроїв та їх вплив на людський організм. Такі центри могли б стати основою для розроблення нових методик експертизи, а також для підготовки нових фахівців у цій галузі.

Окрім того, важливо налагодити міжнародну співпрацю у сфері судово-медичної експертизи, що дало б змогу обмінюватися досвідом та напрацюваннями з колегами з інших країн, які мають подібний досвід у розслідуванні воєнних злочинів. Це могло б сприяти підвищенню якості експертиз та пришвидшити процес документування воєнних злочинів [4].

Отже, мінно-вибухові поранення є однією з найбільш складних і трагічних форм ушкоджень, з якими стикаються судово-медичні експерти під час війни. Повномасштабне вторгнення росії в Україну висвітлило низку проблем, з якими стикаються експерти, та підкреслило необхідність постійного вдосконалення методик та підходів у цій сфері. Судово-медична експертиза відіграє ключо-

ву роль не лише у визначенні причин смерті, але й у документуванні воєнних злочинів, що має важливе значення для забезпечення правосуддя та історичної пам'яті.

Перелік джерел посилання

1. Коваленко І. О., Сидоренко М. В. Особливості мінно-вибухових поранень: методи дослідження та діагностика. *Військова медицина України*. – 2022. Т. 12, № 3. С. 45–52.
2. Мельник А. В. Документування воєнних злочинів: роль судово-медичної експертизи. *Актуальні питання судової медицини*. 2023. № 2. С. 33–40.
3. Савченко В. І., Петров О. М. Психологічна підтримка судово-медичних експертів у зонах бойових дій. *Психологічні аспекти професійної діяльності в умовах війни*. 2023. С. 97–103.
4. Ткаченко Ю. С., Горбенко Л. В. Адаптація методик судово-медичної експертизи до нових умов війни. *Журнал судової медицини*. 2023. Т. 19. № 1. С. 11–18.